



**Олег Володимирович РОДЮК**  
(Харківський національний університет  
внутрішніх справ, м. Харків)

## **ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ І ЗНАЧЕННЯ ДОПИТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ВИДИ, ПІДГОТОВКА ТА ОСОБЛИВОСТІ**

*У статті досліджено тактику проведення допиту в кримінальному процесі, зосереджуючи увагу на основних етапах підготовки, значенні та особливостях різних видів допиту. Розглянуто поняття допиту та його види, аналізується підготовка до допиту, що є необхідною умовою для досягнення його ефективності. Увага приділяється загальним тактичним підходам до допиту свідків, потерпілих, підозрюваних і обвинувачених. Особливий акцент зроблено на тактиці допиту у випадках виявлення неправдивих свідчень та особливостях роботи з неповнолітніми. Описано специфічні аспекти інших видів допиту та важливість належної фіксації ходу та результатів процесу. Стаття підкреслює значення комплексного та індивідуалізованого підходу до допиту як засобу забезпечення повного та об'єктивного розслідування.*

**Ключові слова:** *Тактика допиту, кримінальний процес, підготовка до допиту, види допиту, свідки, потерпілі, підозрювані, обвинувачені, неправдиві свідчення, допит неповнолітніх, фіксація допиту.*

**Постановка наукової проблеми** Допит є однією з найпоширеніших слідчих дій, спрямованою на отримання від учасників кримінального процесу важливої інформації про обставини, які мають значення для розслідування справи. В кожному кримінальному провадженні слідчі зазвичай проводять допити підозрюваних, обвинувачених, свідків, потерпілих та інших осіб, які можуть володіти відомостями, що стосуються розслідуваної події, дотримуючись вимог законодавства. Згідно зі ст. 224 КПК України, допит є одним із ключових методів досудового розслідування, особливо у справах, пов'язаних зі злочинними угрупованнями, оскільки він сприяє швидкому, повному та неупередженому розслідуванню (ст. 2 КПК України).

Проблема ефективного проведення допиту є важливою для забезпечення об'єктивності й комплексного розгляду справи. Недостатня увага до підготовки, тактики та особливостей різних видів допиту може призводити до втрати важливої інформації, появи неправдивих свідчень чи до психологічного тиску на учасників процесу, особливо коли йдеться про неповнолітніх. Актуальними є також питання виявлення неправдивих показань та фіксації результатів допиту, оскільки це визначає правомірність і ефективність подальшого судового розгляду.

Подальше вдосконалення тактичних прийомів допиту є важливим як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Тактичні прийоми мають бути науково обґрунтованими, етичними, послідовними та спрямованими на досягнення мети, при цьому вони повинні вибірково впливати на осіб, які володіють необхідною інформацією, та залишатися нейтральними для інших. Недоліки у застосуванні тактичних прийомів можуть знижувати ефективність допиту, призводити до порушень законності та ускладнювати досягнення завдань кримінального процесу.

*Мета статті* - є дослідження та аналіз тактичних аспектів проведення допиту в кримінальному процесі з акцентом на забезпечення об'єктивності, повноти та правомірності розслідування. У статті розглядаються питання підготовки до допиту, особливості його проведення для різних категорій осіб, виявлення неправдивих свідчень та фіксації отриманих результатів.

**Виклад основного матеріалу** Ефективність розкриття, розслідування та запобігання злочинам, встановлення винних осіб та відшкодування завданої злочином шкоди залежить від наукової обґрунтованості, тактичної грамотності та законності розслідування. Успіх у боротьбі зі злочинністю значною мірою визначається вмінням проводити слідчі (розшукові) дії, серед яких особливо важливим є допит. Тактика допиту залишається актуальною як для теорії, так і для практики розслідування кримінальних справ, оскільки в ній відображається весь тактичний потенціал слідчого та його професійні навички<sup>1</sup>.

Питання проведення допиту з різних точок зору висвітлювалися в дослідженнях процесуалістів і криміналістів, таких як: О. Алексєєв, О. Бабіков, В. Бараняк, В. Бахін, П. Біленчук, О. Ващук, В. Весельський, А. Гель, І. Гловюк, В. Гончаренко, І. Гора, М. Грібов, І. Жалдак, А. Іщенко, І. Когутіч, В. Колесник, В. Коновалова, О. Кобилянський, А. Кофанов, О. Кучинська, В. Лукашевич, В. Перкін, М. Погорецький, О. Подобний, Є. Пряхін, В. Пясковський, О. Ратінов, М. Салтєвський, Д. Сергєєва, Г. Семаков, Д. Сімонович, Р. Сибірина, М. Скригонюк, В. Тіщенко, К. Чаплинський, Ю. Чаплинська, А. Черняк, Ю. Черноус, В. Шевчук, В. Шепітько, А. Шеремет, О. Шило, Д. Шингарьов.

---

<sup>1</sup> Kryvoruchko, L., Pylyp, V., Makarova, O. (2023). Peculiarities of the activity Ukrainian law enforcement agencies of in ensuring the rights and freedoms citizens in the conditions of the legal regime martial laws. *Amazonia Investiga*, 12(64). s. 228- 236 DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.64.04.18>.

У правоохоронній системі, особливо в слідчій діяльності, допит виступає найбільш розповсюдженим методом збирання інформації. Фактична інформація, отримана в ході допиту свідків, потерпілих або підозрюваних, визначається як показання і згідно зі статтями 75 та 98 Кримінального процесуального кодексу України вважається доказами у кримінальному провадженні<sup>1</sup>. *Допит у ході розслідування* є процесом збору відомостей від особи, які мають значення для з'ясування деталей справи. Виконання цієї складної слідчої процедури вимагає від слідчого не лише високих професійних і загальних навичок, але й глибокого знання людської психології та вміння використати тактичних і криміналістичних прийомів<sup>2</sup>. *Метою допиту* є отримання повних і об'єктивних свідчень, які точно відображають реальність, слугують джерелом доказів, а наведені у них фактичні відомості набувають статусу доказів. Показання підозрюваного чи обвинуваченого також слугують інструментом для захисту від висунутих проти них підозр або пред'явленого обвинувачення<sup>3</sup>.

Складність допиту полягає, перш за все, в тому, що слідчий часто стикається з особою, яка не бажає говорити правду або взагалі відмовляється від дачі показань. З іншого боку, навіть якщо особа щиро намагається надати всю відому їй інформацію щодо справи, її свідчення можуть містити помилки, викривлення чи припущення. Завдання слідчого – вчасно виявити ці неточності та врахувати їх при аналізі й оцінці отриманих даних.

Під час допиту допитуваний передає слідчому інформацію про розслідувану подію, її обставини та осіб, пов'язаних із нею. Процес формування цих показань, від їх відтворення до передачі, має психологічну природу. На психіку людини впливає низка *об'єктивних і суб'єктивних факторів*, які неминуче впливають на повноту та достовірність отриманих свідчень. *Об'єктивні фактори*, які можуть ускладнювати відтворення події, включають несприятливі умови спостереження, такі як погана погода, віддаленість очевидця від місця події, швидкоплинність події тощо. Водночас існують сприятливі фактори, наприклад, хороше освітлення, близькість до об'єкта спостереження та тривалість події, що дозволяють отримати точніші відомості. *Суб'єктивні фактори* також відіграють важливу роль у сприйнятті та відтворенні події. До них належать емоційний стан особи під час спостереження (збудження, страх, втома або спокій), рівень зосередженості, зацікавленість у події тощо. Вплив об'єктивних і суб'єктивних факторів вивчається судовою психологією, основи якої

---

<sup>1</sup> Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651 –VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 15.11.2024).

<sup>2</sup> Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / за ред. С. В. Ківалова, С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. С. 112. URL: <http://surl.li/grvtt>

<sup>3</sup> Макарова О.П. Тактичні особливості проведення допиту в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. Спеціальний випуск № 2 (127). С. 207–212. DOI:10.31733/2078-3566-2023-6-207-212.

слідчому необхідно ретельно опанувати<sup>1</sup>.

*Предмет допиту* включає сукупність обставин, які слідчий має намір з'ясувати в ході цієї слідчої дії. До нього належать: деталі, пов'язані з самим фактом вчинення злочину (спосіб, місце, час, наслідки тощо); обставини, що підтверджують або спростовують вину конкретних осіб; аспекти, які стосуються характеру та розміру збитків, заподіяних злочином. Також предмет допиту може охоплювати обставини, що сприяли вчиненню злочину. Загалом до предмета допиту належать усі обставини, які мають значення для встановлення істини у розслідуваній справі. Предмет допиту визначається як процесуальним статусом особи, яку допитують, так і обсягом інформації, якою вона володіє. Залежно від процесуального статусу розрізняють такі види допиту: свідка; потерпілого; підозрюваного; обвинуваченого; експерта; неповнолітньої особи<sup>2</sup>.

Основними принципами, які визначають тактику проведення допиту, є активність, цілеспрямованість, об'єктивність і повнота. Окрім того, під час допиту слід обов'язково враховувати індивідуальні особливості особи, яка допитується, а також факт наявності чи відсутності криміналістичного обліку. Зупинимось на цих аспектах детальніше. *Активність під час допиту.* Слідчий зобов'язаний зберігати ініціативу в процесі допиту, ефективно застосовуючи необхідні тактичні прийоми для досягнення поставленої мети, водночас суворо дотримуючись норм закону. Його роль виходить за межі простого фіксування отриманих відомостей – він є організатором і керівником слідчої дії. У випадках, коли допитуваний ухиляється від надання правдивих свідчень, допит повинен мати наступальний характер. Використовуючи законні методи та доступні можливості, слідчий має прагнути отримати достовірні свідчення. *Цілеспрямованість під час допиту.* Допит здійснюється відповідно до заздалегідь розробленої стратегії, з акцентом на отримання конкретної, а не довільної інформації. Ця цілеспрямованість досягається завдяки чіткому розумінню слідчим суті предмета допиту та наполегливому прагненню досягти визначеної мети. *Об'єктивність і повнота під час допиту.* Суть цих принципів полягає в тому, що слідчий не має права скорочувати отримані свідчення на власний розсуд, змінювати їх відповідно до власного бачення подій або нав'язувати свої думки допитуваному. Об'єктивність забезпечується заборонаю законодавства на використання навідних питань. Повнота, своєю чергою, гарантується вимогою дослівно й максимально точно фіксувати свідчення особи. Ефективність допиту значною мірою залежить від здатності слідчого враховувати індивідуальні особливості допитуваного, зокрема його темперамент, звички, рівень освіти та культури, професійні погляди, світогляд тощо. Без врахування цих чинників неможливо досягти

<sup>1</sup> Макарова О. П. Тактичні особливості проведення допиту в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.* 2023. Спеціальний випуск № 2 (127). С. 207. DOI:10.31733/2078-3566-2023-6-207-212.

<sup>2</sup> Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України : підручник Київ Юрінком Інтер, 2006. С. 508

психологічного контакту, що є важливою умовою успішного проведення допиту.

Допит особи може проводитися як одноразово, так і кілька разів для отримання основних свідчень або уточнення й доповнення вже наявної інформації. Залежно від цього розрізняють такі види допитів: *Початковий допит* зазвичай спрямований на повне з'ясування предмета розгляду. Проте іноді слідчий, керуючись тактичними міркуваннями, може свідомо не зачіпати окремих обставин, якщо для їх з'ясування потрібне попереднє виконання інших слідчих дій. *Повторний допит* проводиться для уточнення раніше наданих свідчень або їхньої деталізації, а також для з'ясування питань, які вже обговорювалися. Основними його завданнями є деталізація та уточнення раніше отриманої інформації; отримання повторних свідчень для їх порівняння з первинними; виявлення можливих суперечностей у показаннях; схилення допитуваного до зміни неправильної позиції та надання правдивих свідчень. *Додатковий допит*, на відміну від повторного, зосереджується на тих обставинах, які не обговорювалися під час попередніх допитів. Його головною метою є доповнення вже отриманих свідчень новою інформацією. Цей вид допиту зазвичай проводиться у формі запитань і відповідей, без використання вільної розповіді допитуваного.

Допит, як і будь-яка інша слідча дія, вимагає ретельної підготовки, яка складається з трьох ключових етапів: *інформаційна підготовка* (збирання початкових відомостей для проведення допиту); *тактична підготовка* (планування і вибір методів ведення допиту); *технічна підготовка* (забезпечення необхідних технічних засобів для допиту).

*Тактичне забезпечення допиту* є важливим чинником, який значною мірою впливає на отримання необхідної інформації від допитуваного. Воно включає: розроблення плану проведення допиту; вибір ефективних тактичних прийомів; підготовку доказів для можливого пред'явлення під час допиту; визначення оптимального моменту для пред'явлення тих чи інших доказів; ретельне упорядкування доказової бази у логічній послідовності; продумування заходів, які гарантуватимуть збереження доказів під час їх демонстрації; визначення способу та місця зберігання доказів до моменту їх пред'явлення; обрання відповідного часу та місця для проведення допиту; вибір способу виклику особи на допит; забезпечення допиту необхідними технічними засобами. Усі ці аспекти спрямовані на підвищення ефективності допиту та досягнення його цілей.

Один із ключових тактичних прийомів у процесі допиту - це правильний вибір часу та місця його проведення. Час допиту визначається з урахуванням низки факторів, зокрема: значущості інформації, яку, за припущенням слідчого, може надати допитуваний; процесуального статусу цієї особи; її ролі у розслідуванні справі; а також зв'язків із іншими особами, які також підлягають допиту в межах справи.

Для окремих категорій допитуваних час допиту чітко регламентується законодавством. Наприклад, підозрюваного, який був затриманий або взятий під варту, слід допитати протягом двадцяти чотирьох годин з

моменту затримання чи арешту. Щодо обвинуваченого, допит має відбутися одразу після пред'явлення обвинувачення.

Перед проведенням допиту необхідно ретельно підготувати приміщення, у якому він відбуватиметься. Також важливо організувати транспортні засоби та забезпечити охорону, якщо допитуваного потрібно доставити до місця проведення допиту.

Найпоширенішим видом допиту є допит свідків, який майже завжди стає необхідним під час розслідування будь-якого злочину. Метою такого допиту є встановлення обставин, що мають значення для справи, зокрема тих, що стосуються обвинуваченого, потерпілого та їх взаємовідносин зі свідками.

Свідком може бути будь-яка особа, здатна належним чином сприймати події, які мають значення для справи, і правдиво свідчити про них. Це може бути як безпосередній очевидець злочину, так і людина, яка отримала інформацію про подію через інших осіб або з документів. Однак, із цього правила є виняток: захисник обвинуваченого не може бути допитаний щодо фактів, які стали йому відомі в межах виконання професійних обов'язків. Варто зазначити, що Закон не встановлює мінімального віку, з якого особу можна допитати як свідка. Водночас при допиті малолітніх або неповнолітніх свідків слід враховувати їхній рівень розвитку, особливості сприйняття та розуміння подій. Ці чинники важливо брати до уваги під час оцінки достовірності їхніх показань.

Потерпілий – це особа, яка зазнала моральної, фізичної або майнової шкоди внаслідок злочину. Враховуючи, що злочин порушив його законні права та інтереси, потерпілий, як правило, зацікавлений у результатах розслідування. Під час допиту потерпілого можуть з'ясуватися будь-які обставини, що мають значення для справи, включно з його взаєминами з обвинуваченим. Водночас необхідно враховувати суб'єктивну зацікавленість потерпілого у справі, а також можливі викривлення у сприйнятті подій через пережитий стрес чи небезпеку. Ці фактори слід брати до уваги при оцінюванні достовірності його свідчень<sup>1</sup>. Такі особливості допиту потерпілого відрізняють його від допиту свідків. Утім, у решті тактичні підходи до їх допиту настільки схожі, що їх часто розглядають у межах єдиної методики.

Процес допиту свідків і потерпілих зазвичай включає чотири основні етапи: встановлення психологічного контакту з допитуваним; надання допитуваному можливості вільно викласти свою версію подій; постановка запитань для уточнення та деталізації інформації; ознайомлення допитуваного з протоколом і записами допиту<sup>2</sup>.

Налагодження контакту між слідчим і допитуваним є важливою

<sup>1</sup> Гусєва В. О. Особливості тактики допиту потерпілого та свідка під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу. *Судова та слідча практика в Україні*. 2019. № 9. С. 54. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2713/2019-9-5>.

<sup>2</sup> Строк І. А. Особливості тактики допиту потерпілого у злочинах умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання // *Теорія і практика сучасної юриспруденції: Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Київ, 7–8 груд. 2018 р.)*. Київ: ЦПНД, 2018. С. 77.

умовою для успішного проведення допиту. На формування такого контакту впливають різні фактори, зокрема атмосфера під час допиту, манера поведінки слідчого, його здатність контролювати свої емоції, тон спілкування і навіть зовнішній вигляд.

*Вільна розповідь* – це етап допиту, під час якого допитуваний самостійно викладає відомі йому факти у послідовності, обраній ним особисто, або рекомендованій слідчим. Цей етап є важливим з кількох причин: *невідомий обсяг інформації*: слідчий не завжди точно знає, якими відомостями та в якому обсязі володіє свідок чи потерпілий. Завдяки вільному викладу допитуваний може надати несподівану або непередбачену інформацію, яка має значення для справи; *Зручність для допитуваного*: можливість викладати факти у зручному для себе порядку сприяє легшому пригадуванню деталей і забезпечує більш повний виклад обставин. Цей підхід дозволяє ефективніше отримувати інформацію, не обмежуючи допитуваного рамками попередніх запитань.

Після завершення етапу вільної розповіді, який зазвичай не охоплює всіх необхідних аспектів, слідчий переходить до наступного етапу – *постановки запитань*. На цьому етапі він уточнює та доповнює отримані свідчення, допомагає допитуваному пригадати забуті обставини, з'ясовує нові факти, що не були озвучені, та отримує контрольні дані, необхідні для перевірки достовірності свідчень.

Для активізації пам'яті свідка або потерпілого, а також підозрюваного чи обвинуваченого, які щиро намагаються пригадати певні обставини, застосовують низку тактичних прийомів допиту. Серед них: *допит із залученням асоціативних зв'язків*: цей метод базується на використанні психологічного механізму асоціації, що допомагає відновити в пам'яті забуті факти; *допит на місці події*: перебування на місці подій сприяє пригадуванню деталей завдяки впливу знайомої обстановки; *повторний допит*: дозволяє уточнити, доповнити або переглянути раніше надані свідчення. Ці прийоми допомагають створити умови, які стимулюють процес згадування, підвищуючи ефективність допиту.

*Допит підозрюваного або обвинуваченого* відіграє ключову роль і має особливу відповідальність. Він слугує не лише джерелом доказів, але й засобом, за допомогою якого підозрюваний чи обвинувачений може захищатися від висунутих звинувачень. Зміст наданих ними свідчень впливає на розуміння вчиненого злочину, що є необхідним для розроблення ефективних заходів, спрямованих на виправлення і перевиховання правопорушника<sup>1</sup>.

Процес встановлення психологічного зв'язку з особою, яка дає свідчення, має свою специфіку, особливо коли йдеться про особу, яка вперше скоїла злочин. Така людина часто відчуває докори сумління, сором і каяття ще до початку допиту. Якщо вона бачить в слідчому людину, що

<sup>1</sup> Беззубенко М. В. Особливості тактики допиту підозрюваного у злочинах ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. *KELM*. 2020. № 5. С. 194.

проявляє співчуття та готова об'єктивно з'ясувати обставини, це сприяє формуванню довіри з боку обвинуваченого. В результаті, він розуміє, що відверте визнання своєї провини та чесний розповідь про скоєне можуть бути враховані як пом'якшуюча обставина. Таким чином, ключовим моментом у встановленні контакту між слідчим і допитуваним є взаємний інтерес у правдивих свідченнях, що створює сприятливу атмосферу для подальшого розслідування.

Встановлення контакту з обвинуваченим, який має намір свідомо надавати неправдиві свідчення та має досвід попередніх засуджень, є більш складним завданням. Іноді в таких ситуаціях контакт може бути неможливим, і допит перетворюється на конфлікт. У таких випадках психологічною метою слідчого є змусити обвинуваченого поважати свого опонента і усвідомити марність спроб вводити в оману слідство. Це стане першим кроком до встановлення ефективного контакту і спонукання обвинуваченого до дачі правдивих свідчень. Перед тим як обвинувачений розпочне вільну розповідь, слідчий ставить йому питання щодо того, чи визнає він свою провину у пред'явленому обвинуваченні. Відповідь на це питання, по суті, і є початком вільної розповіді. Обвинувачений може визнати свою провину повністю, частково або заперечувати її. Проте це не є єдиним критерієм для оцінки достовірності його подальших свідчень. Визнання вини не завжди свідчить про правдивість свідчень, а відмова від визнання провини не гарантує неправдивість заяв<sup>1</sup>.

Після того як обвинувачений завершить свою вільну розповідь, слідчий переходить до формулювання питань. Вони мають бути ретельно підготовленими, оскільки їхні відповіді не лише уточнюють і доповнюють отримані свідчення, але й слугують для перевірки, підтвердження і закріплення беззаперечних доказів. Це надзвичайно важливо, оскільки без додаткових доказів зізнання обвинуваченого не може бути єдиною підставою для винесення обвинувального вироку. До таких доказів можуть належати: посилання на осіб, свідчення яких можуть бути підтверджені словами обвинуваченого; вказівка на місця, де сховані засоби вчинення злочину, викрадені цінності, документи чи інші предмети, оскільки їх виявлення стане вагомим підтвердженням визнання обвинуваченим; згадування конкретних обставин, що можуть об'єктивно підтвердити свідчення, адже ці факти могли бути відомі допитуваному тільки у разі його реальної присутності на місці події.

Ознайомлення допитуваного з протоколом допиту є фінальним етапом допиту. За своєю структурою, формою проведення, а також метою і завданнями, цей етап не відрізняється від того, що передбачено для свідків та потерпілих.

Під час допиту обвинуваченого чи підозрюваного слідчому часто доводиться вирішувати складні питання, що виникають через відмову від

---

<sup>1</sup> Сокиран М. Ф., Бобрик К. Ю. Тактика допиту підозрюваних (обвинувачуваних) при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації. *Науковий вісник НАВС*. 2011. № 1. С. 177.



дачі свідчень. Для цього в криміналістичній тактиці допиту розроблено спеціальні методи подолання такої відмови. До них відносяться: переконання обвинуваченого в помилковості його позиції; використання фактів надання свідчень іншими співучасниками злочину; виявлення і використання суперечностей між інтересами спільників.

Під час допиту підозрюваного або обвинуваченого не тільки збирають свідчення щодо обставин розслідуваного злочину та інших правопорушень, скоєних допитуваним, але й вирішують ще одну важливу задачу – отримати інформацію про злочини, вчинені або заплановані іншими особами. Це завдання, яке можна охарактеризувати як розвідувальне, має велике значення як для розкриття давніх злочинів, так і для проведення профілактичної роботи на основі отриманих даних.

Відповідно до частини 9 статті 224 КПК, слідчий має право провести одночасний допит двох або більше осіб, які вже давали свідчення, з метою з'ясування причин розбіжностей їхніх показань<sup>1</sup>. Одночасний допит подібний до звичайного допиту, але має свої процесуальні та тактичні особливості, адже є важливим інструментом для перевірки вже отриманих свідчень.

Одночасний допит двох або більше осіб, які вже давали свідчення, проводиться у випадку, коли існують суттєві суперечності в їхніх показаннях, і ці розбіжності не можна вирішити іншим способом, зокрема повторним допитом. Такий допит може здійснюватися між підозрюваними, потерпілими або свідками<sup>2</sup>. У практиці виділяють два види одночасного допиту: розгорнутий (повний) та частковий.

Під час проведення *розгорнутого допиту* учасники дають повні свідчення один перед одним, розкриваючи всі обставини справи, які їм відомі. У випадку *часткового одночасного допиту* з'ясовуються лише конкретні моменти розслідування, що потребують уточнення чи перевірки. Це може стосуватися, наприклад, одного конкретного епізоду злочину або показань щодо певного учасника злочинної групи.

*Основні цілі одночасного допиту* включають: виявлення причин розбіжностей у свідченнях учасників; усунення цих розбіжностей; виявлення неправдивих свідчень або розкриття участі в злочинній діяльності одного з допитуваних; виявлення нових фактів, обставин або очевидців. Це має велике значення в ситуаціях, коли слідчий, враховуючи особливості допитуваної особи та інші аспекти справи, припускає, що ця особа може змінити свої свідчення в суді, навіть якщо вони були правдивими. Одночасний допит, націлений на усунення явних суперечностей у фактах розслідування, найчастіше використовується для

<sup>1</sup> Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651 –VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 15.11.2024).

<sup>2</sup> Куратченко М. В., Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення одночасного допиту двох і більше вже допитаних осіб // Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. У 2-х ч. Дніпро: ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. Ч. 2. С. 110.

перевірки точності вже отриманих показань. Лише в деяких випадках він дозволяє здобути додаткові докази, які виявляються в процесі аналізу протиріч між свідченнями допитуваних осіб<sup>1</sup>.

Одночасний допит має бути спрямований на з'ясування, чи є розбіжності у свідченнях результатом несвідомої помилки або свідомого викривлення фактів з боку свідка чи підозрюваного. Для його успішного проведення необхідна ретельна та всебічна підготовка, яка включає наступні кроки: уважно проаналізувати попередні свідчення осіб, між якими планується провести допит, і порівняти їх між собою; визначити конкретні питання, які потребують уточнення або перевірки під час одночасного допиту; скласти порядок з'ясування цих питань; обрати тип одночасного допиту – *розгорнутий або частковий*.

Під час підготовки до одночасного допиту важливо визначити, чиї свідчення з-поміж допитуваних осіб виглядають більш достовірними. Зазвичай ця особа виступає першою. Результативність одночасного допиту значною мірою залежить від його ретельної підготовки. Під час підготовчого етапу слід вирішити такі питання: між якими особами необхідно провести одночасний допит; які саме суперечності у свідченнях потребують уточнення або усунення; які питання та методи допоможуть усунути ці розбіжності.

Крім того, слід детально обміркувати: на якому етапі розслідування найдоцільніше провести допит, адже і поспішність, і затримка можуть знизити його ефективність; коли проведення допиту матиме найбільший вплив на отримання правдивих свідчень. Після цього слідчий розробляє план допиту, в якому: фіксує ключові питання, що потребують обговорення; визначає, до кого з учасників вони будуть адресовані насамперед; вказує, які докази будуть використані під час допиту для підтвердження або спростування свідчень; одночасний допит є надзвичайно важливою слідчою дією, яка вимагає від слідчого ретельної та всебічної підготовки. Без належної підготовки цей вид допиту ризикує стати формальним і неефективним заходом.

Успішність одночасного допиту залежить не лише від якісної підготовки, але й від правильно обраної тактики його проведення. Рекомендується розпочинати допит із виклику тієї особи, яка першою надаватиме свідчення. Цій особі слід повідомити, що під час допиту буде залучена ще одна особа, і наголосити на тому, що вона не повинна хвилюватися та повинна чесно поділитися всіма відомими їй обставинами справи чи її окремих епізодів, про які вона вже свідчила раніше.

Після цього в кабінет запрошується інша особа, яка братиме участь в одночасному допиті. Їх слід розсадити таким чином, щоб вони не мали можливості торкатися одне одного руками чи ногами, а за необхідності – навіть уникати прямого зорового контакту. Недотримання цих умов може

---

<sup>1</sup> . Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : навч. посібник / С.С. Чернявський, О.О. Алексєєв, А.А. Вознюк, І.А. Жалдак та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. 68 с

суттєво вплинути на успішність допиту.

Під час одночасного допиту слідчий має: *чітко контролювати формулювання запитань*, не допускаючи їх багатозначності чи відхилення від теми; *запобігати перетворенню допиту на суперечку між допитуваними*, а тим більше на конфлікт. Завдання слідчого полягає в тому, щоб через конкретні й спрямовані запитання допомогти виявити обставини, для встановлення яких проводиться допит. Важливо уникати початку допиту з викладу всієї інформації, наданої першим допитуваним. Це може звести мету допиту до простого ознайомлення з наявними доказами, замість викриття неправдивих свідчень або встановлення істини.

У разі, якщо одна особа викриває іншу, спочатку слід ставити запитання викриваючій стороні, а потім переходити до викритої особи. Після завершення одночасного допиту доцільно продовжити індивідуальний допит викритої особи.

Загалом, одночасний допит є не лише засобом встановлення істини, а й дієвим методом подолання неправдивих свідчень. Успіх цієї слідчої дії значною мірою залежить від тактичної майстерності слідчого.

*Перехресний допит* є окремим видом судового допиту, передбаченим статтею 352 Кримінального процесуального кодексу України<sup>1</sup>. У рамках судового засідання право ставити запитання мають суддя, прокурор, захисник, експерти, цивільний позивач, цивільний відповідач і їхні представники, а також підозрювані та потерпілі. Допит набуває статусу перехресного лише за умови участі рівноправних сторін кримінального процесу.

Учасники судового розгляду можуть ставити допитуваному додаткові запитання з метою уточнення або доповнення відповідей, наданих на запитання інших осіб. Перехресному допиту можуть підлягати всі учасники процесу, які допитуються в судовому засіданні: підозрювані, обвинувачені (підсудні), свідки, потерпілі, цивільні позивачі, цивільні відповідачі та експерти. Такий допит справляє значний психологічний вплив на особу, яка відповідає на запитання. Особливістю цього виду допиту є участь кількох сторін, які одночасно задають запитання стосовно одних і тих самих обставин. У цьому контексті важлива роль суду, який виконує регулятивну функцію, забезпечуючи дотримання порядку й недопущення порушень. Разом із тим, перехресний допит має свої ризики, зокрема, підвищується ймовірність навіювання. Це може бути спричинено повторенням однакових запитань, їх однотипністю, а також використанням різних тактик допитуваними сторонами<sup>2</sup>.

*Головним документом для фіксації процесу та результатів допиту,*

<sup>1</sup> Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651 –VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 15.11.2024).

<sup>2</sup> Почтовик Ю. Ю. Перехресний допит як елемент справедливого судового розгляду в кримінальному провадженні Адвокатура: минуле та сучасність: матер. II міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспір. та студ. (м. Одеса, 2 березня 2013 р.) / відп. за вип. д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2013. С. 332.

включаючи допит під час очної ставки, є *протокол*<sup>1</sup>. Він складається з чотирьох структурних частин: *анкетна частина* – містить основну інформацію про допитуваного, зокрема його прізвище, ім'я, по батькові; рік і місце народження; національність; рівень освіти та інші необхідні дані; *розповідь допитуваного* – викладена у формі його вільного висловлювання; *питання та відповіді* – записуються всі запитання, поставлені допитуваному, а також його відповіді на них; *засвідчувана частина* – містить відмітки про ознайомлення допитуваного з текстом протоколу, а також його підпис, що підтверджує правильність внесених даних, зокрема на кожній сторінці.

Відповідно до закону, свідчення у протоколі повинні фіксуватися від імені допитуваного та максимально дослівно. Кожна сторінка протоколу має бути підписана допитуваним, а сам документ повинен бути засвідчений підписом слідчого. На прохання допитуваного до протоколу можуть бути внесені уточнення або доповнення, які він вважає важливими. Усі внесені зміни мають бути підтверджені підписами як допитуваного, так і слідчого.

Протокол допиту повинен містити такі додаткові відомості: *для свідків і потерпілих* - про попередження щодо кримінальної відповідальності за відмову надавати свідчення або за надання неправдивих показань, що підтверджується підписом допитуваного; *для першого допиту підозрюваного* - запис про те, що йому було роз'яснено, у скоєнні якого злочину він підозрюється; *для першого допиту обвинуваченого* - його заява про те, чи визнає він свою вину.

Під час допиту допитуваний, за власною ініціативою або на пропозицію слідчого, може створити креслення, схему, план чи малюнок для пояснення своїх свідчень. Такі документи засвідчуються підписами допитуваного та слідчого і долучаються до протоколу допиту.

Свідчення осіб на очній ставці фіксуються в протоколі в тому порядку, в якому вони були надані. У протоколі обов'язково вказується інформація про взаємини між допитуваними.

**Висновки.** Підводячи підсумки можемо наголосити, що тактика проведення допиту в кримінальному процесі є ключовим інструментом для забезпечення правдивості та достовірності свідчень. Різноманіття видів допиту, таких як одночасний та перехресний, дає змогу слідчому обирати найефективніші стратегії в залежності від конкретної ситуації. Важливим етапом є підготовка до допиту, адже ретельне вивчення обставин справи, аналіз показань та формулювання запитань визначають результативність слідчої дії. Психологічні аспекти допиту також мають вирішальне значення, оскільки недотримання процедур може призвести до спотворення свідчень. Крім того, правильне оформлення протоколу є важливою складовою процесу, оскільки він фіксує свідчення в детальній та точній формі, забезпечуючи можливість перевірки їх достовірності в майбутньому. Усі

---

<sup>1</sup> Процесуальні документи у кримінальному провадженні. Зразки. П95 Роз'яснення : наук.-практ. посібник/колектив авторів ; за заг. ред. М. А. Погорецького, О. П. Кучинської. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 560 с.

необхідні дані, від анкетних відомостей до свідчень і попереджень, повинні бути зафіксовані належним чином, що створює умови для їх подальшого використання в судовому процесі. Тому точність, об'єктивність та правильність оформлення протоколу, а також дотримання тактики допиту є основою для досягнення справедливих та обґрунтованих результатів у кримінальному правосудді.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беззубенко М. В. Особливості тактики допиту підозрюваного у злочинах ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. *KELM*. 2020. № 5. С. 192–196.
2. Гусева В. О. Особливості тактики допиту потерпілого та свідка під час розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу. *Судова та слідча практика в Україні*. 2019. № 9. С. 52–57.
3. Куратченко М. В., Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення одночасного допиту двох і більше вже допитаних осіб // Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. У 2-х ч. Дніпро: ДДУВС; Ліра ЛТД, 2017. Ч. 2. С. 110–112.
4. Коваленко Є. Г. Теорія доказів у кримінальному процесі України: підручник Київ Юрінком Інтер, 2006. 508 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651 –VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 15.11.2024).
6. Макарова О.П. Тактичні особливості проведення допиту в кримінальному провадженні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. Спеціальний випуск № 2 (127). 332 с. С. 207–212.  
DOI:10.31733/2078-3566-2023-6-207-212.
7. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За ред. С.В. Ківалова, С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
8. Організація і тактика одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб : навч. посібник / С.С. Чернявський, О.О. Алексєєв, А.А. Вознюк, І.А. Жалдак та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. 68 с.
9. Почтовик Ю. Ю. Перехресний допит як елемент справедливого судового розгляду в кримінальному провадженні *Адвокатура: минуле та сучасність: матер. II міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспір. та студ. (м. Одеса, 2 березня 2013 р.)* / відп. за вип. д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін ; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2013. С.330–332.

10. Процесуальні документи у кримінальному провадженні. Зразки. П95 Роз'яснення : наук.-практ. посібник/колектив авторів ; за заг. ред. М. А. Погорецького, О. П. Кучинської. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 560 с.

11. Сокиран М. Ф., Бобрик К. Ю. Тактика допиту підозрюваних (обвинувачуваних) при розслідуванні злочинів, пов'язаних зі створенням злочинної організації. *Науковий вісник НАВС*. 2011. № 1. С. 172–179.

12. Строк І. А. Особливості тактики допиту потерпілого у злочинах умисних тяжких тілесних ушкоджень, заподіяних у стані сильного душевного хвилювання // *Теорія і практика сучасної юриспруденції : Міжнар. наук.- практич. конф. (м. Київ, 7–8 груд. 2018 р.)*. Київ : ЦПНД, 2018. С. 77–80.

13. Kryvoruchko, L., Pylyp, V., Makarova, O. (2023). Peculiarities of the activity Ukrainian law enforcement agencies of in ensuring the rights and freedoms citizens in the conditions of the legal regime martial laws. *Amazonia Investiga*, 12(64). s. 228- 236 DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.64.04.18>

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024

**Oleg V. RODYUK,**

Postgraduate Student

*(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)*

### **TACTICS AND SIGNIFICANCE OF INTERROGATION IN A CRIMINAL PROCESS: TYPES, PREPARATION, AND FEATURES**

The article examines the tactics of interrogation in the criminal process, focusing on the main stages of preparation, the meaning and features of various types of interrogation. The concept of interrogation and its types are considered, preparation for interrogation, which is a necessary condition for achieving its effectiveness, is analyzed. Attention is paid to general tactical approaches to questioning witnesses, victims, suspects and accused persons. Special emphasis is placed on interrogation tactics in cases of detection of false testimony and peculiarities of work with minors. The specific aspects of other types of interrogation and the importance of properly recording the progress and results of the process are described. The article emphasizes the importance of a comprehensive and individualized approach to questioning as a means of ensuring a full and objective investigation.

**Key words:** *interrogation tactics, criminal process, preparation for interrogation, types of interrogation, witnesses, victims, suspects, accused, false testimony, interrogation of minors, recording of interrogation.*